

30 godina ŠKVERSKOG BATALJUNA

16.10.1990. - 16.10.2020.

UDRUGA VETERANA DOMOVINSKOG RATA
„BRODOSPLIT“

FOTO: Rosa Čulić

Pripadnici škverskog bataljuna prije odlaska na Svilaju, 19. kolovoza 1991.

Krenuli smo prvi

Goran Kosor

Kao svjedoci događanja ranih devedesetih imamo moralnu obvezu svoja svjedočanstva ostaviti mlađim pokolenjima na slavu i ponos živima, a dužno poštovanje i sjećanje za poginule i umrle.

Već tri desetljeća članovi Udruge veterana Domovinskog rata „Brodosplit“ zajedno brode na putu slavne pobjede u Domovinskom ratu, i ostvarenja tisućljetnog sna hrvatskoga naroda, trudeći se svoje sjeme istine sijati diljem Lijepe Naše, a sve kako zlo zaborava ne bi prekrilo istinu.

Po svojim aktivnostima poznaju nas suborci, od Prevlake preko Novog Farkašića do Vukovara. U 23 godine postojanja Udruga je zahvaljujući prijateljima, podupirateljima, simpatizerima i samim članovima podigla impozantan spomenik poginulim suborcima, postavila dvije spomen ploče na mjestima osnivanja Škverskog bataljuna i 114. brigade ZNG-a, uredila postavu ratne proizvodnje u škveru za vrijeme Domovinskog rata, dovezla oklopni vlak i transporter...

Vjerujemo da nije slučajnost, već više od simbolike, što je naš suborac Ante Bužančić među prvima, s nama rame uz rame te 1990. godine kao pripadnik Škverskog bataljuna krenuo u obranu Domovine i poginuo 17. listopada 1995. godine, u antiterorističkom vodu 72. bojne VP, zapisan kao zadnji poginuli hrvatski branitelj u Domovinskom ratu.

Krenuli smo prvi, a to nas je dodatno obvezalo ispisati dio slavne hrvatske povijesti u koju smo i mi ugradili dio sebe.

FOTO: Rosa Čulić

fotografija pogodjene ISABELLE

Dignuli na noge cijeli Split i Dalmaciju

Joško Dadić

Većina sadašnjih članova Udruge veterana Domovinskog rata „Brodosplit“ druži se već više od trideset ljeta, točnije, od 1990. godine. Tada su se okupili u Škverskom bataljunu kako bi organizirali obranu od pripadnika jugoslavenskih i srpskih postrojbi koji su već tada počeli gajiti velikosrpske ideje u JNA, pomažući one koji su iz Splita i dijela Dalmacije otisli s namjerom dizanja balvana, blokirajući cesta i dovođenja paravojske (usko-ro se pokazalo kako se radi o pravim četničkim postrojbama).

Nenaoružani škverani početkom 1990. godine krenuli su s organizacijom obrane i bili su u pravu jer su prvi pucnjevi u Hrvatskoj počeli ranim proljećem 1991. godine u Pakracu, a potom i na Plitvicama gdje je ubijen **Josip Jović**.

Znali su škverani što nas sve čeka i u Splitu pa su krenuli s naoružavanjem u čemu su im umnogome pomogli veliki domoljubi **Mladen Bujas**, tadašnji sekretar za narodnu obranu te njegov bliski suradnik **Ante Prlić**. Sve su to radili u blizini Ratne luke „Lora“ koju je još uvijek držala JNA odnosno JRM. Iz Lore su na sve škverske dragovoljce gledali jugoslavenski snajperisti, navodili ih petokolonaši, škverski KOS-ovci i udbaši, pa su većinu toga morali rati u tajnosti.

Sudionik tih događanja, **Joško Maretić**, opisuje svoje doživljaje, do sada nikad objavljene.

Kako on kaže, temelj i pokretač svih događanja tih ranih devedesetih provodio se kroz tada državotvorni pokret stranke Hrvatske demokratske zajednice koja je svoj put na jugu Hrvatske započela 6. siječnja 1990. godine osnivačkom Skupštinom koju su već sutradan jugo-komunističke snage u Slobodnoj Dalmaciji prozvale „skupom ustaša u Marjanu“. Jedan od osnivača HDZ-a u Splitu bio je **Josip Tešija** kojemu smo predavali svoje pristupnica, a njegov doprinos buduće organizacije i strukture u škveru nimalo nije zanemariv.

U škveru smo počeli s prikupljanjem pristupnica za osnivanje Nezavisnog sindikata, a po radionicama te zadaće obavljali **Ante Župa**, **Tomislav Bilandžić**, **Ivan Vuković** i ja, kaže Maretić. „Sve je teklo prema planu, sindikat je osnovan a na mjesto predsjednika postavljen je **Jure Šundov**.“ Nadalje Maretić dodaje:

„Poradi moje aktivnosti smjenjuju me s mjesta poslovode u transportu, no promjena i dolaskom hrvatskih snaga imenuju me za rukovoditeljem Fizičko tehničke zaštite odakle sam slobodno mogao raditi sve što nam je toga trenutka trebalo.“

Odmah sam stupio u vezu s mladim hrvatskim kriminalistima iz Policijske uprave; **Petrom Bradarićem-Šljujom**, **Josipom Buljanom**, **Nikolom Damjanovićem**, **Jurom Čatipovićem**, **Sinišom Šumanom**, **Ivicom Rogićem** i zapovjednikom 1. policijske postaje **Berislavom Bobancom** te sam s njima aktivno sudjelovao u planiranju izrade naoružanja.

Tako smo **Rade Pehar** i ja za potrebe izrade prvih ručnih bombi tzv. škveranki pod zračnom uzbunom iz Žrnovnice dovezli 660 kg eksploziva, amonala i vitezita te ga pohranili u vatrogasnici dom gdje smo bombe i punili.“

U tim vremenima trebalo se čuvati špijuna i neprijatelja kojih je po škveru bio priličan broj. Izdvojili bismo jednog od glavnih KOS-ovaca škvera, **Miću Jerinića**, radnika s 5. navoza koji je svakodnevno slao izvješća u SSNO i Beograd.

„Stjecajem okolnosti postao sam osoba za kontakt između škvera i Lore te sam više od 120 puta, za vrijeme svih tih ratnih zbivanja bio na razgovorima,“ priča Maretić te dodaje: „Poseban je bio jedan sastanak početkom listopada 1991. godine izazvan pucnjavom iz Lore prema škveru na koji je išao i direktor **Špilo Vukman**. Dobro se sjećam riječi direktora Vukmana upućeno zapovjedniku Lore: „Molim

Vas ne dovodite me u situaciju da zapovjedim škverskim radnicima polazak na Loru, a onda za njihove postupke neću odgovarati.“ Te riječi bez teksta su ostavile pregovarače među kojima je bio ozloglašeni KOS-ovac **Ljubo Šekuljica**. Zapovjednik Lore samo je promrsio: „Gospodine direktore nismo valjda došli do te razine.“

Spomenuo bih i humanost škverana o kojoj je bespredmetno govoriti; koliko smo samo djece - vojnika svih nacionalnosti, koji su bježali iz Lore, vratili i poslali u sigurnost njihovih domova. Ono što bih kratko izdvojio je priča je o mladom artiljerijskom oficiru **Šerifu Patkoviću** koji me u suzama molio za kontaktiram njegovu obitelji u Zenici, što sam i učinio. Na kraju sam mu donio i „muštuluk“ tj. vijest da je postao otac. Šerifov otac stalno mi je zahvaljivao, međutim Šerif po povratku u Zenicu postaje ozloglašeni progonitelj i krvnik Hrvata u Srednjoj Bosni, čak i optužen za zločin nad Hrvatima u selu Dusini.

Na kraju odgovorno mogu tvrditi da je škver bio zaglavni kamen u stvaranju Lijepe Naše i da je neprijatelj, što se juga Hrvatske, tiče na škveru slomio zube,” zaključuje Martić.

O tim danima dosta nam je kazao još jedan svjedok tih događanja, **Branko Jelavić**, krajem osamdesetih radnik Brodograđevne industrije Split, a danas član Udruge dragovoljaca Domovinskog rata „Brodosplit“.

U to vrijeme, kao imperativ ukazala nam se potreba za organiziranim modusom društvenog života koji nije bio pod izravnim nad-

zorom Saveza komunista. „Ideja se realizirala kroz radničko sindikalno organiziranje“ ispričao nam je Branko Jelavić te dodao:

„Animiraju se svi raspoloživi resursi, prikljuju potpisi i 20. rujna 1990. osniva se Nezavisni sindikat BIS-a. Osnivačka skupština brojala je oko četiri tisuće članova. Nezavisni sindikat nije bio omiljen i prihvaćen od rukovodstva BIS-a tako da je sljedeći zadatak bio rušenje Radničkog savjeta kao preduvjet za smjenu rukovodstva.

Škver se pretvorio u košnicu. Organizirali su se skupovi podrške. Sve to rezultiralo je dobrim odazivom i uslijedile su akcije smjene Radničkog savjeta, izbor novog Savjeta i direktora BIS-a, Špira Vukmana, koji je bio alfa i omega u poveznici s vrhovništvom HDZ-a. Jedan od glavnih operativaca i organizator svih tadašnjih događanja bio je **Boro Jelača**. Skromno, samozatajno i neupadljivo slagao je našu priču koja traje i danas. Osnovni zadatak u tom trenutku bile su obrambene aktivnosti kojima bi radnici štitili prvu liniju granice s Loram. Direktor Vukman i vodstvo Nezavisnog sindikata u koordinaciji s HDZ-om organiziraju prvu nabavku oružja. Pod njihovim okriljem utjelovljuje se četrdesetak naoružanih djelatnika sa svrhom obrane škvera od mogućih napada i diverzija iz Lore. Organiziraju se prva dežurstva unutar BIS-a i neposrednog okruženja.“

Uskoro su počeli i s ratnom proizvodnjom u brodogradilištu, u travnju 1991. godine. O samoj opasnosti kazuje i činjenica da su JNA iz Lore i crnogorski rezervisti otišli tek u siječnju 1992. godine.

Svega se itekako prisjeća i škveranin **Ante Nakić**, dragovoljac Domovinskog rata, pripadnik Škverskog bataljuna.

„U to vrijeme kao imperativ postavlja se zahtjev za uspostavom i drugih organizacijskih oblika društvenog života koji nisu pod izravnim nadzorom Saveza komunista.

Jedna od takvih institucija bila je i sindikalno organiziranje radnika. Sama inicijativa osnivanja novog sindikata naišla je na opću podršku radnika u Brodospitlu.

Organiziranje Nezavisnog sindikata bilo je izuzetno značajno zato što je sindikat pravna osoba sa svojim računom na koji se uplaćivala sindikalna članarina (tada jedan posto plaće svakog člana, što je predstavljalo značajna sredstva). Time su se stvorile mogućnosti autonomnog financiranja.

Postavljanje prvih barikada u okolici Knina i organiziranje naoružane straže 18.kolovoza 1990., nagovještaj je krvavih događanja koja će uslijediti.

Sindikat sudjeluje u organizaciji nabavke naoružanja te se organiziraju prvi dragovoljci koji su se spremni uključiti u obranu. Zatim se 16. listopada 1990. godine veći dio priпадnika Škverskog bataljuna pristupa MUP-u RH i formira Drugi policijski bataljun, što čini jezgru dragovoljačke skupine,” kaže Nakić pa dodaje: „U svibnju 1991. godine, kao reakciju na višemjesečnu blokadu Kijeva, Nezavisni sindikat organizira prosvjed pred komandom Vojnopomorske oblasti - Banovine.“

Prosvjed je organiziran u vrlo kratkom roku. U jutarnjim satima 6. svibnja 1991. go-

dine prosvjedna povorka izlazi iz Brodospita, a na putu do Banovine pridružuju im se zaposlenici drugih poduzeća i građani.

Pred Banovinom se okupilo oko 50 000 prosvjednika. Istovremeno građani blokiraju ulaz u Gradsku luku, blokira se Marjanski tunel te onemoguće izlaz oklopnih vozila iz Lore.

Kod poduzeća „Jugoplastika“ građani zaustavljaju i blokiraju napredovanje transportera JNA.

„Nakon toga mogao se konačno staviti znak jednakosti između dragovoljačkih postrojbi i Nezavisnog sindikata“ odlučno će Ante Nakić.

Sve ovo potvrđuje i Rade Pehar, rukovoditelj škverskih vatrogaca i aktivni sudionik tih događaja.

„Zbog sve veće opasnosti od okupacije hrvatskih prostora i ugroze hrvatski orientiranih radnika Brodospita, prišlo se organizaciji grupa radnika za zaštitu. Nakon organizacije grupa radnika ukazala se potreba za organiziranjem u postrojbu koju je trebalo legalizirati kako bi mogla djelovati na području Brodospita.

Zbog organizacije i legalizacije organizirao sam sastanak s tadašnjim sekretarom za obranu Općine Split Mladenom Bujasom.“, kaže Pehar.

Dogovoreno je da se grupa organizira kroz pričuvni sastav MUP-a te smo na taj način dobili legalitet i privremene dozvole za nošenje oružja (koje je bilo nabavljen preko Nezavisnog sindikata „Brodosplit“).

„Na moju inicijativu, u suradnji s Joškom Maretićem, počeli smo raditi na proizvodnji naoružanja u Brodospitu. Također, u suradnji s **Pavлом Каčanskим** i **Borisom Bilićem** konstruirana je i napravljena bomba „Škveranka“. Odluka je tada bila da se izrada bombi radi u vatrogasnoj postrojbi Brodospit jer je ona imala stalno dvadesetčetritisatno dežurstvo.“ svjedoči Pehar o tim dramatičnim danima.

„Na punjenju bombi tada su, uz mene, radili i **Ivica Papić** te **Ivica Matas**, a povremeno i ostali pouzdani vatrogasci u smjenama, **Josip Maretić** i drugi.

Nakon izrade bombi prišlo se postupno izradi i drugog naoružanja.

Iz tadašnjeg Muzeja revolucije u Brodospit u preuzeti su i ospozobljeni primjeri oružja iz Drugog svjetskog rata kao i primjeri iz muzeja na Gripama te su stavljeni na raspolaganje članovima postrojbe.

Povećanjem napetosti i sukoba s pobunjenim Srbima i JNA, sve više se ukazivala potreba za masovnijim okupljanjem i organizacijom. Vatrogasna i sanitetska vozila i njihovi timovi korišteni su za prijevoz materijala i naoružanja te osiguranja u akcijama kao vozila Prve pomoći i vozila Civilne zaštite. „Nataj način prikriveno, ali legalno, sudjelovali u akcijama koje su provodile organizirane grupe i postrojbe na području Brodospita ali i na području Grada Splita,“ kazuje Rade Pehar.

Jedan od svjedoka početka braniteljskog organiziranja je i **Ivan Vuković**, pripadnik Škverskog bataljuna, koji nam je ukazao na još nekolicinu ljudi bitnih za organiziranje

dragovoljačkih postrojbi u BIS-u. To su Josip Tešija, kasnije jedan od ratnih zapovjednika, te stomatolog dr. **Zvonimir Marković**, jedan od osnivača splitskog HDZ-a.

Trebamo spomenuti i da je od samoga početka škverski dragovoljac bio i **Ante Bužančić**, kasnije pripadnik antiterorističkog voda 72. bojne Vojne policije, koji je poginuo 17. listopada 1995. godine, kao posljednji poginuli hrvatski branitelj u Domovinskom ratu.

Spomenimo i one koji su ih vodili od samoga početka – prvoga zapovjednika škverskog bataljuna, pok. **Stipu Bilokapića**, članove zapovjedništva **Josipa Tešiju**, te **Jakova Guića**.

Škverani su u ratu kao pripadnici 114. brigade ZNG-a, osnovane 1. lipnja 1991. godine, prošli od Svilaje do juga Hrvatske te sudjelovali u Oluji kao uvježbana i već iskusna vojna postrojba. O škveranim u Domovinskom ratu možemo napisati još dosta toga, ali navedenim uvodom želimo ukazati na važnost stvaranja ove brošure u kojoj će biti napisano i ilustrirano ono glavno, od prvih organizacija, preko borbi, škverskih vatrogasaca i saniteta na koji su škverani posebno ponosni jer je u Brodospitu cijelo vrijeme bila smještena i ratna kirurgija sa svojim liječnicima i ostalim medicinskim osobljem.

Sve navedeno ne smije se zaboraviti. Zato i imamo ovu brošuru za našu djecu i unučad, kako bi povijest ostala zapisana.

FOTO: Joško Dadić

HRVATSKI MUČENIK- HRVATSKI IKAR, SPOMENIK BRANITELJIMA HRVATSKE - SPLITSKIM ŠKVERANIMA

Josip Botteri-Dini

danas, nakon trideset godina škverskog bunta, jasno se sjećamo naših mučenika, naših branitelja.

U našoj Hrvatskoj danas ne bi bilo života, radoosti niti rada da nije bilo njih, ljudi punih ljubavi, zanosa i vjere, ne osvetnika niti razbojnika, nego ljudi punih ljubavi prema bližnjima, ljudi koji su ostavili svoj dom i zagrljaj obitelji i pohrili na branik Domovine.

Patetično zvuče riječi: "Prinijeli su svoj život na oltar Domovine", ali istinitiju riječ ne možemo kazati. S njima smo na trajan im i zahvalan spomen, pratimo ih u mislima, molitvama i tužnim uzdasima, ali i ponosom na njih i njihovo sebedarje bez pridržaja.

Sve su nam svoje darovali.

Postavio bih pitanje svima nama: slijedimo li i nastavljamo li zanosno i s ljubavlju i danas u Hrvatskoj životno poslanje koje su nam oni, naši mučenici hrvatski, osigurali svojim srcima i životima jer i mi, živi, njihovi nasljednici, pozvani smo nastaviti i na drugi način uzdizati u Domovini sve užvišeno i vrijedno, kako bi mlade generacije imale i u nama uzore i svjedočke rodoljublja, do-moljublja i bogoljublja.

Bez žrtve naš život nema vrijednosti. Hrvatska nije ladanska zemlja. Uvijek je Hrvatska bila domovina čestitih ljudi koji su svojim žuljevitim rukama hranili svoje obitelji. Pozvani smo biti dolični nastavljači civilizacije ljubavi koja se ovdje, u ovoj predivnoj zemlji, čuvala, gradila i živjela.

Spomenici nisu dovoljni. Spomenici predstavljaju našu zahvalnost i borbu protiv zaborava. Oni su znamen onima koji će tek stasati i primjer čestitog života, požrtvovnosti i sebedarja, a mi smo pozvani zaboraviti sebe kako bismo bili prohodni za sreću svojih bližnjih.

„A bližnji je onaj”, kaže Krist Gospodin, „koji sluša riječ moju i drži je” pa dodaje i ovo: „Nema veće ljubavi od one kad za bližnjega svoga daješ život svoj.”

To je veličina ljubavi koju su iskazali hrvatski mučenici koje u svojim mislima i djelima kao uzore nosimo.

Njima u čast, na mjestu gdje je nekad stajao lik progonitelja Hrvata i kršćana ponosno stoji spomenik hrvatskim mučenicima kojima iskazuјemo ljubav i molimo za njihov vječni mir i pokoj duša.

Povijest nam opet i ovdje pruža istu sliku; Dioklecijan je dao ubiti sv. Dujma, a danas su u grobu Dioklecijana oltar i svete relikvije sv. Dujma.

Mozaik na spomeniku predstavlja hrvatskog branitelja koji je kao antički Ikar s krilima, ognut hrvatskom zastavom, pao za Domovinu pod zidinama „predziđa kršćanstva“ Hrvatske, kako su rimske pape počasno nazivali našu Domovinu tijekom preteške hrvatske povijesti. Nad zidinama, kao nadahnucne nadvija se lik hrvatskog kralja s križem i krunom, a nebom leprša zlatni hrvatski pleter. Ptica slobode najavljuje pobjedu i mir.

„Ovaj spomenik ostvario sam u suradnji sa sinom Aronom i nećakom Deonom Botterijem, uz veliku pomoć Ivice Maleša i Gorana Kosora, kao uzdarje svih nas hrvatskim braniteljima palim za Hrvatsku,” riječi su velikoga Josipa Botterija Dinija.

ŠKVERSKI DRAGOVOLJCI

NAORUŽANI DOMOLJUBLJEM
16. LISTOPADA 1990. GODINE
U SVOM BRODOGRADILIŠTU FORMIRAJU
II POLICIJSKI "ŠKVERSKI BATALJUN"
KAO ODGOVOR AGRESIJI
SRBOČETNIKA I JNA NA REPUBLIKU HRVATSKU.

OVAJ SPOMEN NA DANE PONOSA I SLAVE
HRVATSKOG NARODA PODIŽE

UDRUGA VETERANA DOMOVINSKOG RATA
"BRODOSPLIT"

U Splitu, 16. listopada 2010. godine

FOTO: Petar Meštrov

II. POLICIJSKI BATALJUN REZERVNOG SASTAVA MUP-a ZVAN „ŠKVERSki BATALJUN“

Goran Kosor

Takozvana Balvan revolucija , započeta u srpnju 1990. godine, kojom su naoružani srpski pobunjenici prekinuli prometnu povezanost južne i središnje Hrvatske, uvod je u otvorenu agresiju na Republiku Hrvatsku.

Kako su u to vrijeme većinu u redovima MUP-a činili Srbi, nužno je bilo ustrojiti lojalne postrojbe koje bi izvršavale postavljene zadaće te čuvale ustavni poredak mlade Republike Hrvatske.

Sukladno tome, a na poziv dr. Franje Tuđmana, 16. listopada 1990. godine u splitskoj Brodograđevnoj industriji ustrojen je II. policijski bataljun rezervnog sastava MUP-a, sastavljen većinom od radnika Brodograđevne industrije Split, čestitih momaka koji su i potpisom potvrdili svoju lojalnost.

Za prvoga zapovjednika postavljen je puk. Stipe Bilokapić, a za njegove zamjenike puk. Josip Tešija i Jakov Guić, zapovjednici satnija bili su bojnik **Frane Juras**, bojnik **Nenad Tomić** i zastavnik **Miljenko Ursić**. Bataljun je formacijski brojao 340 pripadnika.

Veza ispred MUP-a zadužena za ustroj, popunu i nabavku naoružanja bio je gosp. **Milan Kuzmanić**.

Bataljun svoju aktivnost počinje 18. siječnja 1991. godine koja traje do 31. svibnja 1991. godine kada Odlukom ministra obrane Republike Hrvatske **Gojka Šuška**, 1. lipnja 1991. godine, dobiva zadaću osnivanja 114. brigade ZNG-a, prve pričuvne brigade u RH.

Bataljun je imao zadaću čuvanja vitalnih objekata u škveru, Gradu Splitu, Solinu i Kaštelima. Obavljao je kontrolu prometnica i barikada. S obzirom na blizinu ratne luke Lora i pete kolone koja je tada u Splitu i u škveru bila izuzetno jaka, ulagani su maksimalni napor za očuvanje sigurnost ljudstva i opreme. Sve dragovoljačke postrojbe iz gradskih kotara bile su vezane za aktivnosti Škverskog bataljuna.

Važnu ulogu ova postrojba odigrala je i 6. svibnja 1991. godine kada su radnici škvera poveli radnike i građane Splita na prosvjed pred Banovinu, tadašnju komandu Vojno-pomorske oblasti, osiguravajući skup i istovremeno osiguravajući vojarne „Lora“ i „Visoka“, kontroliranjem izlaska tzv. JNA na ulice Splita.

Aktivnosti:

- dežurstva
- osiguranje vitalnih objekata u Gradu Splitu i šire
- danonoćna blokada srbočetničkih uporišta u vojarnama „Lora“, „Visoka“ i „Kila“
- interventne akcije „Kaštel Sućurac“, „Aerodrom“, „Resnik“, „Asvaltna baza Dugopolje“, „Zapovjedništvo KOS-a na „Bačicama“
- akcije traženja snajperista „Plavi neborderi“ i „Kineski zid“
- traženje snajperista po svim gradskim četvrtima
- osiguranje transporta naoružanja
- osiguranje izrade naoružanja u Brodosplitu
- osiguranje prosvjeda na Banovinu
- kontrola gradskih prometnica
- kontrola prometnica i punktova na prilazima gradu Splitu

Povjesnica 114. brigade Zbora narodne garde

Goran Kosor

FOTO: Petar Meštrov

Odlukom ministra obrane RH Gojka Šuška, 1. lipnja 1991. godine utemeljena je 114. brigada Zbora narodne garde, prva pričuvna brigada u RH neprijatelju „pred nosom“, u splitskom škveru uz granicu s tada jednom od najvećih ratnih luka na Jadranu, neprijateljskom Ratnom lukom „Lora“.

Za prvoga zapovjednika imenovan je mornarički časnik **Ante Čatlak**.

Temelj ustrojavanja bio je do tada II. policijski bataljun rezervnog sastava MUP-a zvan Škverski bataljun, popunjena, ustrojena i naoružana postrojba sastavljena većinom od radnika Brodograđevne industrije Split.

Ubrzo se škveranima priključuju dragovoljačke postrojbe iz većih splitskih poduzeća: Diokoma, Koteks, Dalme, HPT-a, Prometa, Brodomerkura, kao i dragovoljačke satnije iz Žrnovnice te samostalni vod HNK Hajduk Split.

U isto se vrijeme u Trogiru formira se 2. bataljun Trogir, u Omišu 3. bataljun Omiš, a u Solinu samostalna satnija Solin - Dugopolje, koja će u studenom prerasti u 4. bataljun 114. brigade. Krajem 1991.g., u sastav 114. brigade ZNG-a, ulaze i pripadnici HOS-a, a početkom 1992. i 9. bojne HOS-a (postrojba ojačane satnije), kao i vod Čavoglave.

Prve zadaće postrojba provodi osiguravajući vitalne gospodarske objekte u domicilnim mjestima, izrađuje planove blokade prometnica te vrši pripreme za blokadu vojarni JNA, kao i skladišnih objekata.

U kolovozu 1991.g. postrojba izlazi na drniško - sinjsku bojišnicu područja grada Vrlike, sela Civljana, sjevernih padina Moseća, planine Svilaje te u sela Čavoglava, Kljaka, Umljanovića, gdje se formira i uređuje crta obrane od mogućega napada JNA i paravojnih formacija tzv. SAO Krajine. Dijelovi

postrojbe od rujna provode blokade vojarni i skladišnih prostora JNA te obavljaju izviđanje i osiguranje značajnih komunikacija. Jedna od prvih i značajnijih akcija bila je preuzimanje Vojarne veze na Kili koju je, nakon neuspjelih pregovora Kriznog stožera, pod okriljem noći, bez ispaljenog metka, zauzeo škverski interventni vod zauzimanjem svih stržarskih mjesta, nakon čega su oficiri bili prisiljeni predati vojarnu i omogućiti popunu praznih zaliha ručnog naoružanja i streljiva. Vojarna je nakon kratkog vremena postala nova lokacija Zapovjedništva 114. brigade. Dio postrojbe u listopadu 1991. odlazi na južno bojište u obranu Dubrovnika, Čepikuća, Bosanke, Srđa, Ošlja, Stupa, Topola i Imotice, gdje su se posebno istaknuli 6. 12.1991. godine kada su zaustavili neprijateljski napad kod sela Ošlje-Stupe.

Temeljem Žitničkog sporazuma, u sklopu pregovora Kriznog štaba općine Split, pod vodstvom **Zvonimira Puljića**, ovlaštenog pregovarača vlade RH, uz suradnju s **Miroslavom Skokom** iz 6. operativne zone Split i **Ivana Anića** iz HRM-a, o povratu oduzetog naoružanja Teritorijalne obrane (oduzetog silom oružja i politikom razoružavanja postrojbi TO u svibnju 1990. godine kao potencijalne opasnosti velikosrpskim planovima), prva službena primopredaja istog dogovorenja je za 17. prosinca 1991. godine. Zadaću je dobila najorganiziranija i najiskusnija postrojbu ZNG-a u Gradu Splitu, 1. bojna 114. brigade. Dvadesetak dragovoljaca presvućenih u odore Civilne zaštite ušlo je u Loru i uz promatrače EZ-a ukrcavalo oružje u kamione sve dok ih niški specijalci nisu stavili pred zid, zatočili, maltretirali i ponižavali do jutra uz kišu metaka, mina i tromblona s obje strane, kad su dogovorno pušteni.

Krajem studenoga 1991. postrojba preuzima zonu odgovornosti na drniško - sinjskoj bojišnici,

od sela Vinova na planini, Umljanovića, Čavoglava, Pribuda i vrhova planine Svilaje, gdje osnažena oružjem, oruđem i streljivom zarobljenim od neprijatelja osvajanjem vojarni, 3. siječnja 1992. godine zaustavlja napad neprijateljskih snaga 7. kninskog korpusa kojim je zapovjedao oficir JNA, Ratko Mladić.

Krajem siječnja 1992., 1. bataljun „Škver“ izlazi iz sastava 114.brigade i čini temelj za ustrojavanje 158. brigade HV-a. Sredinom 1992., 4. bataljun Solin preimenuje se u 1.bojnu 114.brigade HV-a.

U travnju 1992. postrojba izlazi na metkovačko-stolačko bojište (selo Stolovi) gdje s drugim postrojbama provodi snažna borbena djelovanja i slama neprijateljske snage.

Od kolovoza 1992. postrojba je angažirana na Južnom bojištu od sela Zavale duž Popova polja do područja Konavala. Na ovim položajima postrojba se u cijelosti ili većim dijelom nalazila do završetka Domovinskog rata.

Do završetka Domovinskog rata postrojba je sudjelovala u operacijama: Peruća, Maslenica, Velebit, Zima 94, Ljeto 95. i Oluja .

Postrojborom su zapovijedali brigadir Ante Čatlak, brigadir **Zdravko Klanac**, bojnik **Ivo Barada**, general **Slaven Zdilar**, pukovnik **Marko Skejo** te bojnik **Ljubo Marasović**.

Tijekom ratnog puta kroz postrojbu je prošlo preko 7 900 pripadnika, a 88 pripadnika smrtno je stradalo.

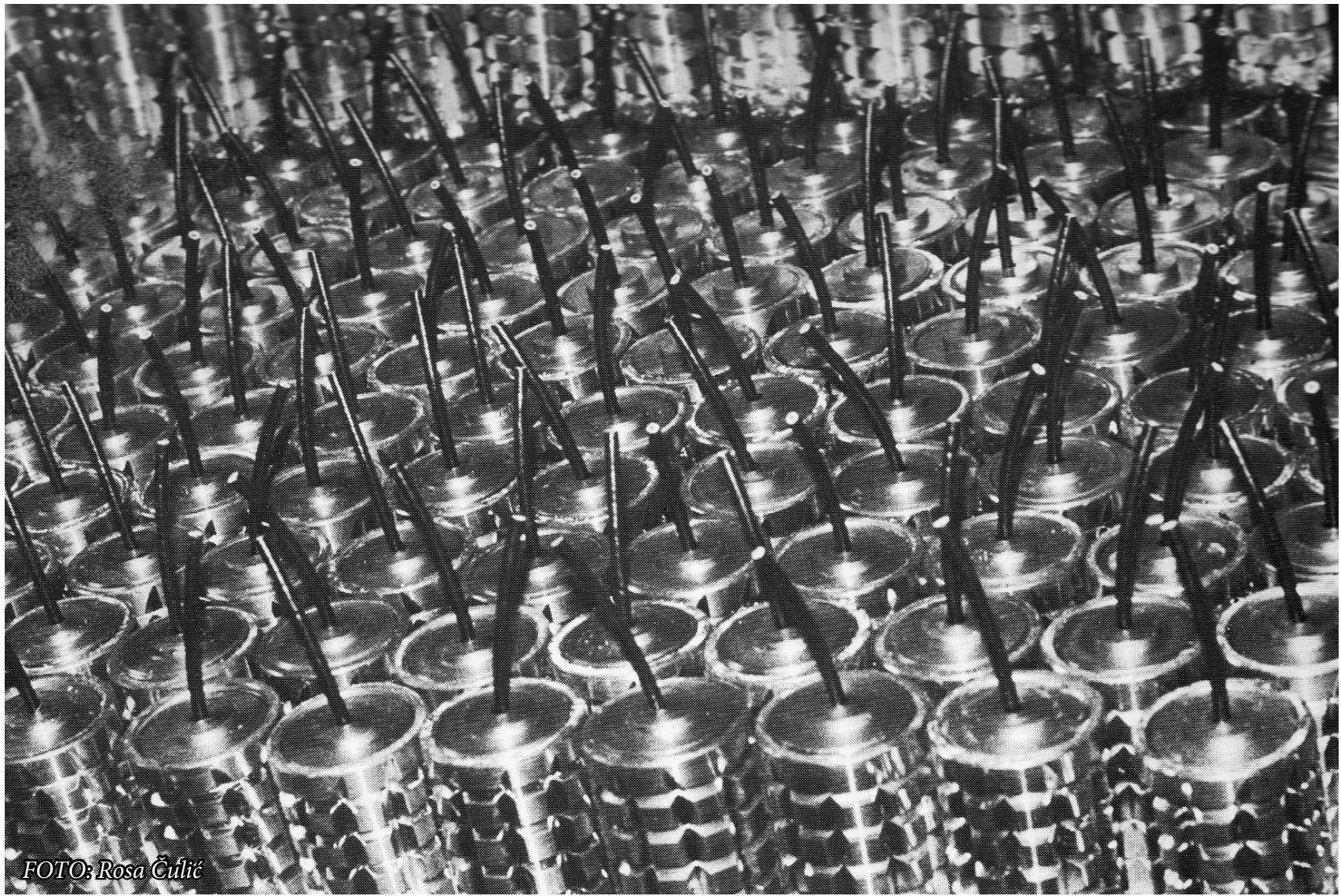

FOTO: Rosa Čulić

Ratna proizvodnja u Škveru

Boris Bilić

Kako bismo priču o izradi naoružanja približili čitateljima, posebno poratnim generacijama, obveza nam je kao pogovor ovog djela napisati tri bitne činjenice koje su dodatno učvrstile želju, volju i potrebu za vojnom proizvodnjom.

Danas, a posebno u to vrijeme, imali smo unutarnje i vanjske neprijatelje koji su svim silama trudili uništiti ili oblatiti naše ciljeve i postojanje. Jugoslavija je tada uživala nekakav ugled među dijelom svjetske političke elite, a pogotovo kod „naših“ političara pa takvim osobama nije bilo teško sprovoditi sabotaže protiv vlastitoga naroda.

Kao prvo, spomenut ćemo razoružanje Teritorijalne obrane SR Hrvatske 1990.

Predaja oružja Teritorijalne obrane tadašnje SR Hrvatske Jugoslavenskoj narodnoj armiji 1990. uoči agresije na Hrvatsku dogodilo se neposredno prije početka velikosrpske vojne agresije na Hrvatsku. Radilo se o velikoj količini naoružanja koje je tadašnji SKH-SDP na čelu s **Ivicom Račanom** predao JNA: Hrvatskoj je na taj način oduzeto oružje kojim je moglo biti naoružano 200 000 ljudi, uključujući znatnu količinu protuoklopног i protuzračног naoružanja te lako topniштво. S eminentnom opasnoшćу od ratnog sukoba

moralu se potom Hrvatska suočiti, praktično lišena ratne tehnike, izuzev skromne količine lakog pješаčkog naoružanja (kojim su raspolagale policijske postrojbe, lovačkog, muzejskog i trofejnog oružja). Vlada SKH-SDP je 23. svibnja 1990. svega osam dana prije okupljanja prvog saziva Sabora s HDZ-ovom većinom nakon prvih demokratskih izbora provedenih nakon II. svjetskog rata - predala cijelokupno naoružanje hrvatske Teritorijalne obrane neprijateljski nastrojenoj JNA.

Drugi važni događaj jest odluka o embargu Europske ekonomske zajednice na uvoz oružja usvojena 5. srpnja 1991. godine.

Na kraju, kao treće, Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda, 25. rujna 1991. godine, na zahtjev i poticaj tadašnje SFRJ (koja je samo nominalno postojala) i zaslugom njezina „sekretara za inostrane poslove“ **Budimira Lončara** prihvatiло je Rezoluciju br. 713 o uvođenju potpunog embarga na sve isporuke oružja i vojne opreme za područje cijele Jugoslavije, što je srpsko-crnogorskom agresoru i zločinackoj JNA omogućilo nastavak agresije i još žešće udare na Hrvatsku (kasnije i BiH) koje se nisu imale čime braniti.

OSNIVANJE I DJELOVANJE PGB tima unutar ŠKVERA

Početkom travnja 1991. godine, nakon mjeseci tajnih priprema, tadašnje rukovodstvo dogovorilo je formiranje operativnih timova unutar škvera: strojogradnju, autodizalice, alatnicu, ljevaonicu i kotlare, brodograđevnu te specijalnu koji su počeli s radom na više projekata, a kontinuirana serijska proizvodnja počela je nakon odluke ministra obrane Gojka Šuška 1. lipnja 1991. o osnivanju 114. brigade Zbora narodne garde, u našem škveru.

Unutar sektora strojogradnje, pod vodstvom pok. **Luke Gjakuna** djelovala su dva tima: autodizalice - s voditeljima **Zdravkom Zrnom** i **Zdravkom Bonićem** sa svojim ljudima, te PGB tim s voditeljem Borisom Bilićem te jednako važnim Pavlom Kačanskim i **Goranom Belasom**.

Početkom agresije većina naoružavanja bila je onesposobljena, a prvi zadaci bili su popraviti i sposobiti ga u skladištima Civilne zaštite. Ubrzo se pokazalo da to ne zadovoljava potrebe postrojbi te smo počeli konstrukciju vlastitog naoružanja na osnovi dostupnih materijala i sirovina, unutar samog škvera, ali i izvan njega od poduzeća koja su mogla osigurati potrebnu sirovinu.

POPIS LJUDI ANGAŽIRANIH NA PROIZVODNJI OKLOPNIH TRANSPORTERA ZA POTREBE HV U BRODOSPLITU OD SRPNJA DO PROSINCA 1991. GODINE

Zdravko Zrno, Jozo
Zdravko Bonić, Ivan
Franjo Antić, Mate
Josip Mandarić, Ante
Marko Despotović, Pavao
Jakov Smajić, Martin
Ilija Živaljić, Miše
Josip Kapetanović, Mate
Damir Mihanović, Šime
Ante Komadina, Stipan
Milan Marasović, Božo
Vinko Perišić, Jure
Dario Ugrin, Jure
Boris Milić, Mate
Ante Matusinović, Marijan
Zvonko Šundov, Ante

FOTO: Rosa Čulić

Ukupno je napravljeno 14 oklopnih transporter na pet tipova kamiona, desetak tipova različitih gradnji posebnog oklopa kao i novogradnji oruđa i oružja na različitim vozilima. Izrađeno je i nekoliko lansera za rakete i još popriličan broj drugih improviziranih sredstava.

Vremenom je izrada transportera pre rasla u pravu malu serijsku proizvodnju pa je neophodno bilo angažirati još kvalitetnih radnika, a brojka u špici proizvodnje pope la se na njih 80.

Od početka proizvodnje koja je intenzivno trajala u razdoblju od 1. srpnja 1991. do kraja 1993. godine, te nešto slabijeg intenziteta od početka 1994. do 4. svibnja 1995., proizvedeni su mnogi proizvodi prema zahtjevima i potrebama ratnih postrojbi. To su sve originalni proizvodi vlastite konstrukcije koji su u početku rata bili neprocjenjive vrijednosti i važnosti. Svi dolje navedeni proizvodi rađeni su maksimalno savjesno i profesionalno, uz sva potrebna ispitivanja i terenska testiranja sa najstrožim NATO i JNA standardima.

Kako smo prethodno naveli, mi kao PGB tim nismo mogli sve sami napraviti, nego smo imali svesrdnu pomoć ljudi koji su nam dostavljali sirovine, materijal, ali i davali stručnu pomoć. Nakon nabrojenih proizvoda PGB tima navest ćemo i zaboravljene ljude koji su nam pomagali.

POPIS NAPRAVLJENIH PROIZVODA

1. Ručna bomba s fitiljem 300 gr.
2. Ručna bomba s udarnim upaljačem 300 gr.
3. Ručna defenzivna bomba s potezno udarnim upaljačem 300 gr.
4. Ručna bomba s potezno udarnim upaljačem 200 gr.
5. Ručna bomba s potezno udarnim upaljačem 120 gr.
6. Mina usmjerenog djelovanja s kontejnerom i 10 uložaka PGB 2.
7. Odskočna rasprskavajuća mina u kontejneru 500 gr.

8. Avio bomba, bojler 50 gr.
9. Avio bomba 5 kg.
10. Tromblon s glavom 120 gr.
11. Tromblon s glavom 200 gr.
12. Čašica za izbacivanje „kinder jaja“ s puške
13. Doradena ručna bomba „kinder jaje“ za izbačaj iz čašice
14. Ručna zapaljiva bomba s potezno udarnim upaljačem.
15. Ručna dimna bomba s potezno udarnim upaljačem.
16. Ručna svijetleća bomba s potezno udarnim upaljačem
17. Kokile za lijevanje troltnog uloška 120 gr.
18. Kokila za lijevanje troltnog uloška 200 gr.
19. Dimno eksplozivna granata za bombobacač
20. Eksplozivna granata za bombobacač
21. Bombobacač
22. Transportno-skladišno pakiranje bombi za bombobacač
23. Komplet upaljača za granate bombobacača
24. Fragmentacija ručne bombe PGB 3 i granate bacača PGB 2
25. Komplet potezno udarni upaljač s alatom, napravom za brzu montažu na držać, osovine, opruge, udarne igle i kašike te naprava za laboraciju detonatorske kapsule na upaljač
26. Alat, naprava za lijevanje trolila u ručnu bombu „kinder jaje“
27. Izrada alata za brizganje upaljača za ručne bombe i druge eksplozivne naprave od poliamida
28. Sedamdesetak vrsta upaljača s punjenjem za različite eksplozivne naprave
29. Alat za demontažu i montažu kapsula za topničke granate
30. Upaljač za dimne kutije za RTOP - Kralj Petar Krešimir IV.
31. Binarna ručna bomba s potezno udarnim upaljačem
32. Termobarična ručna bomba s potezno udarnim upaljačem
33. Bacač signalnih metaka
34. Signalni metak
35. Ručni bacač grana 40, s pripadajućom municijom, kumulativni metak i standardni metak
36. Jednostupanjska raketa s standardnim eksplozivnim punjenjem ili kao transportna raketa za lansiranje letaka
37. Montažna rampa za lansiranje istih (moguća jednostavna montaža na vozilo)
38. Jednostupanjska raketa za IC i radarsko ometanje
39. Jednostupanjska eksplozivno zapaljiva raketa Glava lijevana od SL bza RAK. 128 mm
40. Glava lijevana od SL RAK. 128 mm
41. Velika kutija za pojedinačno paljenje mina i raketa
42. Dva tipa malih kutija za pojedinačno paljenje mina
43. Bacač tenkovskih dimnih kutija s inovativnim načinom prihvata i električne pripale inovacija PGB tima
44. Dimna smjesa za kutiju s upaljačem
45. Odskočna rasprskavajuća mina PGB 2 u AL kontejneru

FOTO: Rosa Čulić

- 46. Odskočna rasprskavajuća mina ofenzivno, defenzivna s dva uloška u AL kontejneru
- 47. Razni tipovi odskočno rasprskavajućih mina, kombinacija ofenzivno – defenzivna i obrnuta sa 2 uloška
- 48. Automatski bacač granata sa 5 uložaka PGB 2 u aluminijskom vodonepropusnom kontejneru
- 49. Protutipovi malih raketnih motora
- 50. Prigušivači po zahtjevima postrojbi za standardnu municiju i podzvučnu : snajper, pištolj TT, AP-7, 62, H, K MP5, kalašnjikov, škorpion, UZI, MGV
- 51. Protupješačka antimagnetna mina (pašteta)
- 52. Minobacač LMB 60 s nišanskom spravom, šipkom i kompletne rap u kožnoj futroli
- 53. Prihvati i nišanska sprava za top B1
- 54. Zatvarači za Bofors, Zis, Browning
- 55. Skraćena varijanta AP M70 AB 2
- 56. Nosač optike za M48
- 57. Skraćena varijanta M48 s ugrađenim prigušivačem (2kom)
- 58. Počasni top

Osim ovih proizvoda u pogonima autodizalica, izrađivali su se legendarni škverski transporteri, razna vozila i kamioni koja su donirala poduzeća s našeg područja. U iste su ugrađivani topovi, ZIS-ovi, ERLIKONI i teški mitraljezi.

Obavljali su se popravci i preinake na raznim tipovima vozila te opremali prema zahtjevima postrojbi. Vršili su se popravci na kamionima i tenkovima, jedan od njih bio je i tenk pok. **Andrije Matijaša-Pauka**.

Unutar pogona izrađen je i tenk za razminiranje (Matan). Osim toga u radioni autodizalica izrađen je i prvi oklopni „tamić“ kojim se koristila Specijalna jedinica policije pod zapovjedništvom **Joze Režića**.

Voditelji ovoga dijela bili su Zdravko Zrno i Zdravko Bonić.

Projekt oklopog vlaka vodio je **Mirko Malenica** u sklopu alatnice na slijepom kolosijeku.

Izradom transporterja i oklopog vlaka još više je porastao moral, ne samo hrvatske vojske već svekolikog pučanstva.

Uz ove proizvode bilo je u planu napraviti i druge, ali zbog nerazumijevanja mnogi su ostali na papiru kao idejna rješenja, a neki kao projektirani proizvodi spremni za prototipsku proizvodnju.

Paralelno se radilo na izgradnji brodova, motora i druge izvanbrodske proizvodnje.

Kako nekoga ne bismo poimenično zaboravili, treba napomenuti da su svi djelatnici pogona mehanike, alatnice, ljevaonice, vatrogasne postrojbe škvera, kotlara i autodizalica dali veliki doprinos u realizaciji ove proizvodnje.

S PGB timom su bili i ljudi izvan Brodosplita koji također zasluzuju biti spomenuti, a to su:

- kod izrade zatvarača Bofors najveću ulogu ima predvodnik **Ljubo Zajc**.
- kod proizvodnje ručnih bombi „škveranki“ kompletan mehanizam (dijelove) dostavljala nam je Cetinka Trilj na čelu s **Nenom Vidovićem**, Lukom Čarićem, Radom Marićem i Šimunom Đipalom.

- kompletne proizvodnje ručnih bombi i opruga za upaljač ne bi bilo bez **Stipe Zeke** iz Okruga kod Trogira koji ih je jedini u Hrvatskoj proizvodio.
- za lijevanje trolitnih uložaka u naše kokile bio je zadužen **Ivica Ljubenkov** iz Jugovinila.
- za kemikalije koje smo nabavljali na cijelom području Dalmacije, a važnu ulogu su imali **Branko Perić** s Kemijsko tehničkim fakulteta, glavna medicinska sestra iz KBC-a **Marija Županović** te Rade Marić i Luka Čarić iz Cetinke.
- kod izrade raketa cijevi dao je **Miho Mihić** iz TLM-a Šibenik.
- za izradu prvih 12 minobacača LMB 60 zbog nabavke cijevi u Sloveniji zaslужan je **Damir Begović**, a nakon što smo proizvodnju prebacili u Imostroj zaslужan je **Ante Grabovac** sa svojim ljudima.
- glavni opskrbljivač bio je djelatna osoba logistike **Drago Katavić**.

Moramo naglasiti da smo imali veoma dobru suradnju i potporu sa zapovjednicima logistike ZP SPLIT **Pavlom Pjacunom** i **Dragom Bošatlićem**.

FOTO: Joško Đadić

SANITET 1/114. BRIGADE ZNG

Goran Kosor

Ustrojavanjem II. policijskog bataljuna, tzv. Škverskog bataljuna pa dalje osnivanjem 114. brigade ZNG, nužno je bilo osigurati kvalitetno sanitetsko osoblje.

Kako je škver bio nositelj većine aktivnosti u samim početcima oružane agresije, kao dobro ustrojen i organiziran subjekt, nije bilo teško odabrat i ustrojiti kvalitetan sanitet od medicinskog osoblja iz Zdravstvene stanice „Brodosplit“, sa svom postojećom opremom i lijekovima.

Tada je ZS „Brodosplit“ na raspolaganju imala sve što je bilo potrebno za dobru opremljenost novoformiranih postrojbi, uključujući traumu i ljekarnu.

Vrlo brzo su formirani timovi koji su danočno dežurali uz pripadnike MUP-a i ZNG-a pružajući im svekoliku pomoć, uključujući izlaska na teren prilikom oružanih djelovanja po naše ranjene na blokadnim punktovima oko Ratne luke „Lora“.

Kako je Zdravstvena stanica bila na udaru neprijateljske vatre, uspostavljena je i uređena ratna bolnica u podrumu objekta „C“ u kojem je bilo smješteno i samo zapovjedništvo.

Ovom prigodom spomenut ćemo i odati priznanje medicinskom tehničaru Ivanu Vukoviću koji se vodi kao prvi zdravstveni djelatnik Grada Splita i šire, pripadniku 114. brigade ZNG-a, koji je izašao na teren Svilaje sa svojom

postrojicom, a zatim i prvoj liječnici, dr. Kseniji Petković koja se koji dan poslije pridružila postrojbi i uredila prihvatnu bolnicu u Ogorju.

O važnosti organizacije dvadesetčetirisatnog dežurstva osoblja Zdravstvene stanice „Brodosplit“ posebno govorи podatak: kada je u noći krajem listopada u glavu ranjen vezist Ante Antunović, život mu je spašen zahvaljujući znanju, stručnosti te brzoj i učinkovitoj intervenciji dr. Ksenije Petković i medicinske sestre Dunje Kurtović.

TIMOVI SA BOJIŠTA

dr. Ksenija Petković
dr. Mate Karković
dr. Josip Musinov
dr. Tatjana Postrak
dr. Vjera Munitić
dr. Slavko Miljanović
dr.stom. Zvonko Simunić
med.sestra Đurđica Burmaz
med.sestra Šima Barić
med.sestra Dunja Kurtović
bolničar Jakov Jukić
med.tehničar Ivan Vuković

TIMOVI U BRODOSPLITU

dr. Ksenija Petković
dr. Mate Karković
dr. Josip Musinov

dr. Tatjana Postrak
dr. Vjera Munitić
dr. Slavko Miljanović
stomatolog Zvonko Simunić
med.sestra Đurđica Burmaz
med.sestra Šima Barić
med.sestra Dunja Kurtović
bolničar Jakov Jukić
med.tehničar Ivan Vuković
dr. Danka Borovina
dr. Julijana Aljinović
dr. Lada Grandić
dr. Miljenko Radmilo- stomatolog
dr. Gordana Radmilo- stomatolog
dr. Jagoda Žižić- stomatolog
dr. Darija Janković- stomatolog
med.sestra Maria Martinović
med.sestra Lukman Ksenija
med.sestra Božica Perković
med.sestra Asja Dragičević
med.sestra Janja Melvan
med.sestra Jasna Leontić
med.sestra Jelena Vrdoljak
med.sestra Ružica Omahen
med. sestra Katija Japirko
med. sestra Medić Marija
ing.biokemije Ana Živković
med.sestra Anita Gazibara
med.sestra Vera Petrović
med.sestra Dragica Šamadan

FOTO: Arhiva UVDR Brodospitit

HAJDUK I HAJUKOVCI 1991.

Goran Kosor

Hajdukov ratni put u Domovinskom ratu počeo je još u lipnju 1990. godine kada su na prijateljskoj utakmici u Australiji skalpelom skinuli grb s obilježjima komunističkih simbola.

Masakr hrvatskih redarstvenika u Borovom Selu bio je prekretница za Hajduk -igrati ili ne igrati tadašnji Kup Jugoslavije. Odluka je pala: otići u „leglo četnika“, „dišpetom“ uzeti Kup i kao pobjednici vratiti se u Hrvatsku i svoj Split. Tako je i bilo.

Sva kasnija događanja inicirala su domoljubne pojedince svjesne srbočetničke agresije, kao i činjenice povijesnog trenutka ostvarenja tisućljetnog sna hrvatskog naroda, na samoorganizaciju i okupljanje zdravih snaga u okviru kluba spremnih na žrtvu i odricanje u obrani Domovine.

Njih dvadesetak iz tadašnje radne zajednice, trenera i prvotimaca, stavilo se na raspolaganje. Prvo su uvedena dežurstva i čuvanje kompletnog stadiona koji je nepunih 50 metara udaljen od Ratne luke „Lora“.

Početkom kolovoza 1991. godine Hajdukovci dragovoljci priključuju se 1. škverskoj bojnoj 114. brigade Zbora narodne garde te zajedno s ostalim suborcima izlaze na terene drniškog

i ostalih bojišta, čuvaju stadion i vrše blokade prema Lori, a poslije u 158. brigadu HV-a i 6. domobranskoj pukovniji, dio Hajdukovih dragovoljaca dočekuje i kraj rata.

Za pravovremenu organizaciju i uključivanje hajdukovaca u Domovinski rat najzaslužniji i najaktivniji bili su samozatajni Jure Strinić - Juko, dr. Ante Nosić i gvardijan poljudskog samostana sv. Ante u Poljudu dr.fra Ante Bićokapić koji se bezuvjetno stavio na raspolaganje te svojim znanjem i umješnošću u mnogim situacijama olakšavao život gardistima 114. brigade ZNG-a.

Kako onda, tako i danas, neraskidiva je veza Hajduka i škvera pa Udruga veterana Domovinskog rata „Brodosplit“ ima i svoju podružnicu u Hajduku sastavljenu od suboraca, pod vodstvom Velimira Strinića-Vele, iskazanog domoljuba.

Ove riječi Hajduku i hajdukovcima posebno posvećujemo nedavno, nenadano i rano preminulim suborcima Dasenu Smoji, Franji Lučiću i Domeniku Sisgoreu- Sizgi.

FOTO: Arhiva UVDR Brodosplit

MAJKAMA I OČEVIMA

Jadranka Odak

FRANINOM OCU

Upamtila sam grč s Vašeg ispijenog lica
i ponad crnih čempresa jata crnih ptica.

I jauk, stravičan jauk iz slomljenih grudi,
u nemoći izrečene kletve zaplakanih ljudi.

Od tog dana pamtim kao znamen za buduće
dane
Očinski Vaš krik DITE MOJEEE, FRANEE !

Očev bol nebu kad se iz prsiju visinama vine,
dok ste onog dana zvali SINE, SINEEEEEEE !

Upamtila sam nijemu istinu Franinog groba,
iz prkosa stisnute šake, drhtave od bola,

razdirući krik u zvonjavi žrnovačkih zvona,
u svetoj žrtvi Vašeg sina, prijatelja moga !

Kolovoz, 1992. godine

POGINULI ŠKVERANI U DOMOVINSKOM RATU

STIPE BILOKAPIĆ, Mišo	1947. – 1992.
IGOR BRAOVIĆ, Ivan	1967. – 1993.
MILE BREŠIĆ, Jozo	1961. – 1992.
ANTE BUŽANČIĆ, Josip	1960. – 1995.
DUŠAN CVRLJE, Filip	1957. – 1991.
MILAN ČIKARA, Vlado	1960. – 1994.
SENKO ČINČURAK, Pavle	1960. – 1993.
DELIĆ MILJENKO, Ivan	1963. – 1992.
ANTE DŽOLIĆ, Lovre	1958.- 1992.
JOSIP GRGIĆ, Pejo	1963. – 1993.
ŽELJKO JELOVIĆ, Duje	1961. - 1994.
PERICA KUTLEŠA, Jozo	1966. – 1993.
FRANE MIHANOVIĆ, Marin	1967. – 1992.
BLAŽEN RIMAC, Milan	1968. – 1995.
JOSIP SERDAR, Dobre	1969. – 1992.
MLADEN ŠKALIĆ, Niko	1956. – 1992.
TOMISLAV TADIĆ – ŠUTRA, Marko	1966. - 1991
MATE VULETIĆ, Josip	1963. – 1994.
JOŠKO VULIĆ, Srećko	1967. – 1995.
DUŠAN ŽIVALJ, Marko	1959. - 1992.

FOTO: Rosa Čulić

26

Škverani na prvom terenu, 114. brigada ZNG, Svilaja, kolovoz 1991.

30 godina "Škverskog bataljuna"

PRVI ZAPOVJEDNICI „ŠKVERANA“

JOSIP
TEŠIJA

STIPE
BILOKAPIĆ

JAKOV
GUIĆ

ANTE
ČATLAK

Borovo Selo, 2017.

Vukovar, 2011.

Novi Farkašić, 2012.

Međugorje, 2005.

UDRUGA DANAS

Goran Kosor

Udruga veterana Domovinskog rata „Brodosplit“ osnovana je poratne 1997. godine te je u svoje 23 godine djelovanja imala tri predsjednika: **Ivu Jukića**, **Gorana Zlopašu** i današnjegga **Gorana Kosora**.

Udruga je itekako opravdala svoje postojanje i svrhu, neumorno promičući vrijednosti Domovinskog rata kojem su upravo dragovoljci iz splitskog škvera prvi upalili baklju slobode u praskozorje velikosrpske agresije na Republiku Hrvatsku.

Udruga „Brodosplit“ je iz tog slavnog vremena kroz svoje djelovanje prenijela upravo onaj duh zajedništva, domoljublja, ponosa s kojim spaja po cijeloj Domovini pojedince i udruge identičnih temeljnih vrijednota.

Uz obilježavanje svih značajnijih datuma i obljetnica koje su u izravnoj ili neizravnoj vezi sa Škverskim bataljunom, odnosno Škverskim bataljunom i 114.om brigadom ZNG-a, ova udruga je pokretačem mnogih aktivnosti koje nisu ostale nezamijećene kroz proteklo razdoblje.

Posebno treba naglasiti aktivnosti koje se tiču humanitarnih akcija i razne pomoći s naglaskom na obrazovanju mlađih naraštaja.

Nabrojiti ćemo možda neke od najvrjednijih: uređenje parka u krugu Brodograđevne industrije Split i preimenovanje u Park hrvatskih mučenika, izrada spomen-obilježja u Parku hrvatskih mučenika za poginule suborce – rad akadem-skog slikara Josipa Botterija - Dinija, postavljanje

spomen- ploče na mjestu osnivanja 114. brigade ZNG-a, postavljanje spomen - ploče II. policijskom, Škverskom bataljunu, uređenje Muzeja Domovinskog rata u BIS, postavljanje transportera u Park hrvatskih mučenika, vraćanje i postavljanje oklopнog vlaka u Park hrvatskih mučenika, uređenje prostora Udruge s arhivskom građom, potpisivanje Deklaracije o suradnji i prijateljstvu s UDVDR Vukovarsko- srijemske županije, potpisivanje Deklaracije o suradnji sa Skautskim klubom Marjan Split, pomoć pri opremanju tehničkom opremom osnovnih škola i vrtića, sudonatorstvo za rampe i stubišta za invalide, aktivan rad Sekcije skrbi koja pomaže potrebitima, organizatori Događanja Velikog petka u škveru, domaćini brojnim udrugama iz RH u posjetu Splitu, suorganizator postavljanja brodskog sidra u Vukovaru, organizatore svete mise na Brijunima i Bleiburgu koje je predvodio naš dušebržnik don **Vjenceslav Kujundžić**.

UVDR Brodosplit kontinuirano radi na provođenju projekata, prikuplja arhivsku građu, obilježava obljetnice ratnih događanja i značajnih datuma društva, organizira posjete mjestima pogibije i grobovima poginulih suboraca, organizira druženja i radionice...

Mnogo toga je Udruga u ova više od dva desetljeća podarila naraštajima koji dolaze i ostaju na ovoj grudi u vidu spomena: obilježja, pisanog traga, fotografije, videozapisa i svega onoga što neraskidivo veže članove ove Udruge sa slavnim

30 godina "škverskog bataljuna"

danima Domovinskog rata. Najponosniji smo pak na činjenicu da smo radeći i živeći za ovu Udrugu upoznali tolike drage prijatelje diljem Domovine s kojima danas zajednički čuvamo spomen na najsvetiјe dane naše najnovije povijesti.

Stoga posebno pozdravljamo suborce: **Vjerana Nadovskog** iz Vukovara, **Ivicu Šafarića Ninju** i **Borisa Jacovića** iz Crnih mambi, **Zvonka Tubića - Tubu** iz ATJ Lučko, **Dražimira Jukića** i **Roberta Puju** iz Puma, **Ivana Čaćića** iz Vinkovaca te prijatelje **Nadicu** i **Damira Jagarčeca** iz Laduća, **Renatu** i **Anđelku Buzova** iz Zagreba, **Mariju** i **Josipa Ivankovića** iz Šarengrada, **Iliju Pola** iz Iloka.

Dalibor Radmilo, **Anđelko Marinović**, **Damir Mravak**, **Jozo Šalov**, **Marija Poljak**, **Damir Tomaš**, **Ivan Čalo**, **Ante Prkić**, **Branko Jelavić**, **Goran Jukić**, **Damir Pučić**, **Goran Pivac**, **Martin Bašić** ... nezaobilazni su dio uspjeha Udruge pa ih se kao takve mora i spomenuti.

Mate Mušac, **Petar Meštrov**, **Mirela** i **Damir Fabjan**, kao mlade poratne snage, družeći se s nama pune nas pozitivnom energijom i ulijevaju vjeru za boljom hrvatskom budućnošću koje smo svi žedni.

Svaki utorak već 20 godina u prostoru Udruge održavaju se sastanci i druženja članova, što posebno govori o neraskidivoj vezi škverskog radnika, ratnika i čovjeka - odnosno govori o ljubavi, poštovanju i međusobnoj odanosti koja traje već više od tri desetljeća.

Kolovoz '91.

Listopad '91.

Ogorje, '91.

Muka Isusa Krista, Događanje Velikog Petka u Škveru, 2006., u organizaciji Udruge autor: Stanislav Bavčević

Impressum

Publikacija: 30 godina Škverskog bataljuna

Nakladnik: Udruga veterana Domovinskog rata BRODOSPLIT

Za nakladnika:

Goran Kosor, predsjednik UVDR BRODOSPLIT

Ivan Kovačević, dipl.ing. ravnatelj Škole za dizajn, grafiku i održivu gradnju Split

Autori:

Goran Kosor, predsjednik UVDR BRODOSPLIT i
Joško Dadić

Tekstovi:

Goran Kosor, Joško Dadić, Josip Botteri Dini, Branko Jelavić, Ivan Vuković, Ante Nakić, Rade Pehar, Joško Maretić, Boris Bilić i Jadranka Odak

Fotografije:

Rosa Čulić, Joško Dadić, Petar Meštrov, Ahiva UVDR
BRODOSPLIT

Lektor: Ivana Čalo Bulić, dipl.uč.

Priprema i grafičko oblikovanje:

učenici Škole za dizajn, grafiku i održivu gradnju Split
Marko Dragun

Tisak: Škola za dizajn, grafiku i održivu gradnju Split

Potpore:

Ministarstvo hrvatskih branitelja
Županija splitsko-dalmatinska
Brodograđevna industrija Split

ISBN: 978-953-49213-0-2

Split, listopad 2020.

ISBN: 978-953-49213-0-2